

Het CDA moet te allen tijde constructief oppositie voeren [I]

Ja, de partij moet het redelijk alternatief voor de coalitie zijn

door *Marnix van Rij*

De auteur is senior partner bij Ernst & Young en oud-voorzitter van het CDA (1999-2001).

In de representatieve parlementaire democratie is het mandaat tussen de kiezer en de gekozenen wezenlijk. In beginsel brengen de kiezers iedere jaar een stem uit voor de Tweede Kamer: een vertrouwensvotum. Dat veronderstelt een zekere mate van stabiliteit. Sinds het jaar 2000 zijn er evenwel vijf keer Tweede Kamerverkiezingen gehouden. De gemiddelde zittingsduur van een kabinet bedraagt twee jaar. Dat alles duidt op een politiek zeer instabiele situatie. De reflectie daarvan zien wij in heftige schommelingen onder het electoraat. Daar hoort een nieuw verschijnsel bij: de opkomst, meestal gevolgd door de snelle neergang, van nieuwe politieke groeperingen (LPF, Trots op Nederland, PVV). Deze turbulente politieke situatie in het eerste decennium van de eenentwintigste eeuw verschilt van de periode 1994-2002, de zogenaamd eerste oppositieperiode van het CDA.

Op het dieptepunt haalde het CDA in 1998 29 zetels. In de periode 1994-2002 domineerde een paars meerderheidskabinet (PvdA, VVD, D66), dat op een ruime meerderheid kon rekenen in de Tweede en Eerste Kamer.

Het CDA verkeert thans op een historisch dieptepunt: 13 zetels. Voor het CDA is de verleiding groot om het draaiboek 1994-2002 uit de kast te trekken en dat vervolgens te kopiëren op weg naar het electorale herstel bij de volgende verkiezingen. Ik denk dat zulks grotendeels niet gaat werken.

Laat ik eerst eenieder uit de droom helpen: er heeft nooit een draaiboek oppositie voeren in de periode 1994-2002 bestaan. Het gebeurde met vallen en opstaan. Toen Jan Peter Balkenende op eclatante wijze de Tweede Kamerverkiezingen van 15 mei 2002 won, verraste hij vriend en vijand. Het CDA steeg van 29 naar 43 zetels. Na een lange zoektocht door de woestijn keerde begin 2002 het tij precies op het juiste moment voor het CDA, nadat Pim Fortuyn met de sloop van het paarse regeringskasteel was begonnen. In de zomer van 2001 was het CDA bijna ten einde raad over het electorale perspectief: de kiezer zag het CDA niet als alternatief voor PvdA en VVD – en dat on-

danks al die jaren van strategische heroriëntatie, oppositie voeren, nieuwe structuren en vormen, rekrutering van nieuwe mensen en inhoudelijke vernieuwing. Het kostte in die periode drie fractievoorzitters en drie partijvoorzitters voortijdig het politieke hoofd.

Het door de kiezer erkend worden als een reëel alternatief voor een zittende regeringscoalitie is essentieel om te kunnen slagen in de oppositie. Eenmaal in de oppositie verkerend moet er aan een aantal randvoorwaarden worden voldaan om dat te kunnen bereiken. Dat heeft een politieke partij deels zelf in de hand, deels niet. De beslissende factor is nog meer dan ooit gelegen in de rol van de politieke leider. Kan hij met overtuiging en inspirerend grote groepen kiezers aan zich binden? Voordat het zover is moet er echter wel een verhaal zijn. Daar is tijd voor nodig. Soms zelfs acht jaar. Maar hebben we wel zoveel tijd, nu het CDA zo verzwakt is? Toch heeft het CDA ook nu kansen in de oppositie. Het CDA moet bovenal koersvast de nieuwe strategie, zoals vastgelegd in het rapport van het Strategisch Beraad, uitwerken. Niets is schadelijker dan voortdurend de strategie aan te passen, daarbij het beeld oproepend van een partij in verwarring. Verder zal het CDA de bestaande naar binnen gerichte structuren daadkrachtig moeten aanpassen om als politieke partij aantrekkelijk te blijven.

De samenwerking tussen de partij, de CDA-gekozenen in het Nederlands en Europees parlement en ten slotte het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA (WI) is essentieel. De communicatie is daarbij essentieel, waarbij de boodschap steeds dezelfde moet zijn. De Tweede Kamerfractie heeft het primaat als het om het dagelijks voeren van de daadwerkelijke oppositie gaat.

* * *

Het CDA wint uitsluitend aan geloofwaardigheid wanneer het die oppositierol constructief, maar wel kritisch invult. Andere partijen, zoals PvdV en SP, hebben zich bekwaamd in het oppositie voeren om het oppositie voeren. Het CDA moet daar verre van blijven; het CDA voert oppositie als een goed alternatief voor de regeringscoalitie. Overigens betekent dat niet dat het CDA kleurloos moet meebuigen met de regeringspartijen. Het CDA moet het vooral van een sterk inhoudelijke oppositie hebben, waarbij het rapport van het Strategisch Beraad en het eigen verkiezingsprogramma richtsnoeren zijn. Wel dienen Tweede en Eerste Kamerfractie, partij en WI eendrachtig en gemeenschappelijk met concrete alternatieven voor het bestaande regeringsbeleid te komen, op tactisch de juiste momenten.

De grootste uitdaging waar het CDA voor staat is het herstel van het vertrouwen on-

De grootste uitdaging voor het CDA is het herstel van het vertrouwen onder kiezers in de verstedelijkte groeigebieden

der kiezers in de verstedelijkte economische groeigebieden van Nederland. Het CDA heeft ongelooflijk veel aanhang verloren onder deze kiezers en is hier en daar volstrekt gemarginaliseerd. Bij de keuze van de onderwerpen waarop het CDA zich wil profileren moet vooral worden gekeken naar die kiezers. Landelijk is het moment van de 'draai door de kiezers' moeilijk te bepalen, maar eens zal die komen. Intern moet het CDA dan volledig op orde zijn. Dat is een les uit 1994-2002 die wel getrokken kan worden.